

(C.Caesaris: *De Bello Gallico*, I,43)

Το κείμενο που ακολουθεί είναι αφηγηματικό. Ο Γ.Καίσαρ αφηγείται μια συνάντηση που είχε με τον Γαλάτη ηγεμόνα Ariovistus (Αριόβιστο) από την φυλή των Haedui (Αιδούοι). Το κείμενο αυτό είναι ένα δείγμα της μορφής που έχει ο Πλάγιος Λόγος στην λατινική. Από την 6^η γραμμή και μέχρι το τέλος του το κείμενο είναι στον Πλάγιο Λόγο, καθώς ο Καίσαρ μας μεταφέρει τι ακριβώς είπε στον Αριόβιστο. Προσέξτε ότι στην λατινική γλώσσα, όταν ο Πλάγιος Λόγος είναι συνεχής, τότε οι συγγραφείς απέφευγαν να επαναλαμβάνουν συνεχώς τα λεγόμενα 'ρήματα εξάρτησης', αλλά άφηναν το αρχικό 'ρήμα εξάρτησης' να εννοείται. Δηλ., αν και ο Πλάγιος Λόγος διαρκεί περίπου οκτώ γραμμές, εντούτοις τα 'ρήματα εξάρτησης' είναι πολύ λίγα, καθώς εννοούνται συνεχώς.

Planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis. hic locus aequum fere spatium a castris utriusque, Ariovisti et Caesaris, aberat. eo, ut erat dictum, ad conloquium venerunt. legionem Caesar, quam equis devexerat, passibus ducentis ab eo tumulo constituit; item equites Ariovisti pari intervallo constiterunt. Ariovistus, ex equis ut conloquerentur et praeter se denos ad conloquium adducerent, postulavit. ubi eo ventum est, Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemoravit, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissime missa; quam rem et paucis contigisse et pro magnis hominum officiis consuesse tribui docebat; illum, cum neque aditum neque causam postulandi iustam haberet, beneficio ac liberalitate sua ac senatus ea praemia consecutum. docebat etiam quam veteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent, quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent, ut omni tempore totius Galliae principatum Haedui tenuissent, prius etiam quam nostram amicitiam adpetissent. populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores velit esse;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Υπήρχε μία μεγάλη πεδιάδα και σ' αυτήν ένα χωμάτινο ύψωμα αρκετά μεγάλο. Αυτός ο τόπος απείχε ίσο διάστημα από το στρατόπεδο του Αριόβιστου και του Καίσαρα. Εκεί, όπως ήταν συμφωνημένο, πήγαν για συζήτηση. Ο Καίσαρ την λεγεώνα την οποίαν είχε μεταφέρει με άλογα την τοποθέτησε διακόσια βήματα από εκείνο το ύψωμα. Ομοίως και οι ιππείς του Αριόβιστου σταμάτησαν σε ίση απόσταση. Ο Αριόβιστος απαίτησε να συζητήσουν από τα άλογα και να φέρουν μαζί τους για την συζήτηση από δέκα άνδρες, εκτός από τους ίδιους. Μόλις εκεί έγινε η προσέλευση, ο Καίσαρ στην αρχή της συζήτησης υπενθύμισε και τα δικά του και της συγκλήτου ευεργετήματα προς εκείνον, ότι δηλ. είχε ονομαστεί από την σύγκλητο βασιλιάς, ότι είχε ονομασθεί σύμμαχος, ότι είχαν αποσταλεί δώρα σε μεγάλο βαθμό. Ανέλυε ότι αυτό το πράγμα σε λίγους ανθρώπους είχε συμβεί, και ότι συνήθιζε να παραχωρείται εξ αιτίας μεγάλων υπηρεσιών των ανθρώπων. Εκείνος (ο Αριόβιστος), παρά το γεγονός ότι δεν είχε ούτε πρόσβαση ούτε δίκαιη αφορμή για το αίτημα, με την ευεργεσία και τον φιλελευθερισμό του ίδιου του Καίσαρα πέτυχε αυτά τα προνόμια. Επίσης ανέλυε πόσο παλιές και πόσο δίκαιες αιτίες συγγένειας παρεμβάλλονταν

ανάμεσα στους ίδιους τους Ρωμαίους και στους Αιδούους, ποιές αποφάσεις της συγκλήτου, και πόσες φορές, και πόσο μεγάλες ευεργεσίες έγιναν σ' εκείνους, με ποιόν τρόπο σε κάθε εποχή οι Αιδούοι είχαν διατηρήσει την αρχηγία ανάμεσα σε ολόκληρη την Γαλατία, πριν ακόμη ζητήσουν την δική μας φιλία. Ότι αυτή ήταν η συνήθεια του Ρωμαϊκού λαού, ώστε να θέλει οι σύμμαχοι και οι φίλοι όχι μόνο να μη χάνουν τίποτε από τα δικά τους, αλλά να είναι πιο αυξημένοι ως προς την εύνοια, την αξιοσύνη, την τιμή.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο Συντακτικός σχολιασμός γίνεται ανά περιόδους λόγου. Κάθε περίοδος αριθμείται.

- 1. Planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis:** Έχουμε ένα ρ., αλλά δυο προτάσεις κύριες, διότι το 'erat' εννοείται στην δεύτερη πρόταση, η οποία ξεκινά μετά τον συμπλεκτικό σύνδ. 'et'. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'erat', το οποίο είναι υπαρκτικό· δεν υπάρχει κατηγορούμενο, μόνο το υποκείμενο 'Planities'. Το 'magna' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'erat' και υποκ. το 'tumulus'. Το 'terrenus' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Το 'grandis' είναι επίσης επιθ. προσδ., και το 'satis' επίρρημα του ποσού.
- 2. hic locus aequum fere spatium a castris utriusque, Ariovisti et Caesaris, aberat:** Μία μόνο πρόταση κύρια με ρ. το 'aberat', υποκ. 'locus' με το 'hic' επιθ. προσδ. Η αιτιατική 'spatium' είναι επιρρηματική και δηλώνει την έκταση, ενώ το 'aequum' είναι επιθετικός προσδ. Ο εμπρόθετος προσδ. 'a castris' συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει την απομάκρυνση από ένα τόπο. Η γενική 'utrius' συντάσσεται με το 'castris' ως κτητική. Τα δυο κύρια ονόματα είναι επεξηγήσεις.
- 3. eo, ut erat dictum, ad conloquium venerunt:** Δύο ρρ. και δυο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'erat dictum > dicitur = λέγεται, συμφωνείται', είναι δευτερεύουσα αναφορική παραβολική με οριστική για το πραγματικό. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'venerunt' είναι κύρια. Το 'eo' είναι επίρρημα τόπου. Ο εμπρόθετος 'ad conloquium' δηλώνει τον σκοπό.
- 4. legionem Caesar, quam equis devexerat, passibus ducentis ab eo tumulo constituit :** έχουμε δυο ρρ. και δύο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'devexerat>deveho = φέρνω, κουβαλώ', είναι αναφορική. Το 'quam' είναι αιτιατική, αντικ. στο ρ. Το 'equis' είναι αφαιρετική του μέσου. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ είναι κύρια με ρ. το 'constituit> consisto = σταματώ'. Υποκ. έχει το 'Caesar', αντικείμενο το 'legionem'. Η αφαιρετική 'passibus' συντάσσεται με το ρ. και είναι επιρρηματική του τόπου, ενώ το 'ducentis' είναι επιθετικός προσδ. Ο εμπρ. προσδ. 'ab eo' δηλώνει την απομάκρυνση.
- 5. item equites Ariovisti pari intervallo constiterunt:** ένα ρ. και μία κύρια πρόταση με ρ. το 'constiterunt' και υποκείμενο το 'equites'. Το 'item' είναι επίρρημα τροπικό. Η γενική 'Ariovisti' συντάσσεται με το 'equites' ως κτητική. Η αφαιρετική 'intervallo' συντάσσεται με το ρ. ως επιρρ. του τόπου, με το 'pari' επιθ. προσδιορισμό.
- 6. Ariovistus, ex equis ut conloquerentur et praeter se denos ad conloquium adducerent, postulavit:** τρία ρρ. και τρεις προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'conloquerentur' είναι δευτερεύουσα βουλητική ουσιαστική πρόταση με υποτακτική. Υποκ. εννοείται το 'ei = εκείνοι', και ο εμπρόθ. 'ex equis' δηλώνει την προέλευση του τόπου. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ συνδέεται με την προηγούμενη με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο 'et', με ρ. το 'adducerent' και υποκ. πάλι ενν. το 'ei'. Ο εμπρόθετος 'praeter se = εκτός από αυτούς τους ίδιους' συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει την εξαίρεση. Η αιτιατική 'denos> deni, -ae, -a = κατά δέκα' είναι διανεμητικό αριθμητικό και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρ. Ο εμπρόθετος 'ad conloquium' δηλώνει τον σκοπό. Η

3^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'postulavit' και υποκ. το 'Ariovistus' είναι κύρια. Ως αντικ. του ρ. είναι οι δύο δευτερεύουσες βουλευτικές ουσιαστικές προτάσεις.

7. **ubi eo ventum est, Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemoravit, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissime missa:** από εδώ και κάτω ξεκινά η κυρίως αφήγηση του Καίσαρα, οπότε μπαίνουμε και στον κανονικό Πλάγιο Λόγο. Έχουμε τρία ρρ., αλλά όμως έχουμε πέντε προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'ventum est > venio > venior > venitur = γίνεται η έλευση, ο ερχομός'. Το ρ. είναι απρόσωπο χωρίς κανένα υποκείμενο. Η πρόταση είναι δευτερεύουσα χρονική με τον χρον. σύνδ. 'ubi = όταν, μόλις', και το 'εο' είναι επίρρ. του τόπου. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'commemoravit' είναι κύρια, με υποκ. το 'Caesar', και αντικείμενο την αιτιατική 'beneficia'. Η αιτιατική πληθυντικού του ουδετέρου 'sua' είναι επιθετικός προσδ. στο 'beneficia', ενώ η γενική 'senatus' συντάσσεται με το 'beneficia' ως γενική υποκειμενική. Ο εμπρόθετος 'in eum' συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει την κατεύθυνση. Το 'initio' είναι επίρρ. του χρόνου (:κατά την έναρξη, στην αρχή), και η γενική 'orationis' συντάσσεται με το 'initio' ως γενική υποκειμενική. Η 3^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'appellatus est > appello = *νομάζομαι*', και με υποκείμενο το ενν. 'Ariovistus', είναι δευτερεύουσα ουσιαστική και ισοδυναμεί με τις ελληνικές ειδικές προτάσεις (όμως στην λατινική δεν υπάρχουν ειδικές προτάσεις, γι' αυτό μένουμε στον χαρακτηρισμό 'ουσιαστικές'), και λειτουργεί ως επεξήγηση στην λ. 'beneficia'. Στην ουσία τώρα από εδώ και κάτω ο Καίσαρ μας παρουσιάζει σε Πλάγιο Λόγο τι είπε στον Αριόβιστο, του είπε δηλ. 'ότι...'. Η 4^η ΠΡΟΤΑΣΗ είναι ίδια με την αμέσως προηγούμενη, δηλ. ουσιαστική επεξηγηματική. Δεν εμφανίζει ρ., όμως ενν. το 'esset' με υποκ. πάλι το 'Ariovistus' και το 'amicus' κατηγορούμενο. Η 5^η ΠΡΟΤΑΣΗ είναι ίδια με την προηγούμενη, δηλ. ουσιαστική επεξηγηματική. Δεν εμφανίζει ρ., αλλά ενν. το 'esset' με υποκ. το 'munera' και το επίρρημα 'amplissime' να είναι του ποσού.

8. **quam rem et paucis contigisse et pro magnis hominum officiis consuesse tribui docebat:** Έχουμε ένα ρ. και μία πρόταση κύρια με το ρ. 'docebat > doceo = *διδάσκω, αναλύω, ενημερώνω*', με υποκ. το ενν. 'Caesar', και αντικείμενά της είναι τα δυο ειδικά απαρέμφατα, 'contigisse' & 'consuesse', τα οποία συνδέονται με τον 'et'. Το πρώτο απαρέμφατο 'contigisse' έχει ως υποκείμενό του την αιτιατική 'rem' με το 'quam' επιθετικό προσδιορισμό. Το 'paucis' είναι δοτική προσωπική στο απαρέμφατο. Το δεύτερο απαρέμφατο 'consuesse > consuevisse > consuesco = *συνηθίζω*' έχει υποκείμενό του πάλι την αιτιατική 'rem'. Αντικείμενο του 'consuesse' είναι το απαρέμφατο 'tribui > tribuo = *απονέμομαι, προσφέρω*'. Ο εμπρόθετος 'pro officiis' συντάσσεται με το απαρέμφατο 'tribui' και δηλώνει την αντικατάσταση, ενώ η γενική 'hominum' συντάσσεται με το 'officiis' ως γενική υποκειμενική.

9. **illum, cum neque aditum neque causam postulandi iustam haberet, beneficio ac liberalitate sua ac senatus ea praemia consecutum:** Εδώ τώρα βρισκόμαστε στην κλασική εκφορά του Πλαγίου Λόγου στην λατινική, όπου λείπει το λεγόμενο ρ. εξάρτησης. Οι Λατίνοι, όταν επρόκειτο να δημιουργήσουν συνεχείς προτάσεις του Πλαγίου Λόγου, όπου να εξιστορούν τι είπε κάποιος, δεν επανελάμβαναν το ρ. εξάρτησης, αλλά το άφηναν να εννοείται, όπως εδώ τώρα. Το ρ. εξάρτησης που εννοείται είναι το ρ. 'docebat'. Στην περίοδο αυτήν έχουμε ένα ρ., αλλά δυο προτάσεις, αφού εννοείται και το 'docebat'. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'haberet > habeo' είναι δευτερεύουσα εναντιωματική, με υποκείμενο το ενν. 'Ariovistus'. Αντικείμενα του ρ. είναι οι αιτιατικές 'aditum' και 'causam'. Η γενική πτώση του Γερουνδίου 'postulandi' συντάσσεται με το 'causam' ως γενική αντικειμενική. Το επίθετο 'iustam' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ως ρ. το εννοούμενο 'docebat' με υποκ. το 'Caesar'. Αντικείμενο του ρ. είναι (κι εδώ βρίσκεται ο Πλάγιος λόγος) το ειδικό απαρέμφατο 'consecutum [esse] > consequor' με αντικείμενο ρ. την αιτιατική 'praemia' και το 'ea' επιθ. προσδ. Υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι η αιτιατική 'illum > Ariovistum'. Οι αφαιρετικές 'beneficio' & 'liberalitate' συντάσσονται με το απαρέμφατο 'consecutum [esse]' ως επιρρη-

ματικές του μέσου. Η αφαιρετική 'sua' είναι επιθετικός προσδ. και η γενική 'senatus' συντάσσεται με τις δυο αφαιρετικές ως γενική υποκειμενική.

10. docebat etiam quam veteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent, quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent, ut omni tempore totius Galliae principatum Haedui tenuissent, prius etiam quam nostram amicitiam adpetissent:

Στην περίοδο αυτήν εμφανίζεται πάλι το ρ. που εξαρτά τον Πλάγιο Λόγο 'docebat'. Έχουμε πέντε ρρ. και οκτώ προτάσεις, που σημαίνει σε τρεις προτάσεις δεν εμφανίζεται ρ., αλλά εννοείται. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'docebat' και υποκ. το ενν. 'Caesar', και είναι κύρια. Αντικείμενο του 'docebat' είναι οι πλάγιες ερωτήσεις που θα ακολουθήσουν. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ δεν εμφανίζει ρ., αλλά εννοείται το 'intercederent' με υποκείμενο το 'causae' που ακολουθούν, και είναι αντικείμενο στο 'docebat' ως πλάγια ερώτηση. Για να καταλάβετε τι γίνεται εδώ, σκεφτείτε ότι έχουμε το ίδιο ακριβώς και στην ν.ε., όταν λέμε: «*του είπα πόσο σπουδαία και πόσο σημαντικά πράγματα υπήρχαν εδώ*», όπου έχουμε δυο ρρ., αλλά τρεις προτάσεις, καθώς η πλάγια ερώτηση '*πόσο σπουδαία*' υπονοεί το ρ. και το υποκείμενο της επόμενης πρότασης. Η ονομαστική πληθυντικού 'veteres' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Το 'quam' είναι αιτιατική επιρρηματική του ποσού. Η 3^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'intercederent' και υποκ. το 'causae' είναι αντικείμενο στο 'docebat' και πλάγια ερώτηση. Το 'iustae' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η γενική 'necessitudinis>necessitudo' συντάσσεται με το 'causae' ως γενική αντικειμενική. Η δοτική 'ipsis' συντάσσεται με το ρ. ως προσωπική. Ο εμπρόθετος 'cum Haeduis' συντάσσεται με το ρ. ως συνοδεία. Η 4^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'facta essent' είναι πλάγια ερώτηση, δεν εμφανίζει ρ., αλλά εννοείται από πιο κάτω το 'facta essent' και υποκείμενο το 'consulta' με το 'quae' ως επιθ. προσδιορισμό. Η γενική 'senatus' συντάσσεται με το 'consulta' ως γενική υποκειμενική. Η 5^η ΠΡΟΤΑΣΗ εμφανίζει μόνο την ερωτηματική αντωνυμία 'quotiens = πόσες φορές', ενώ ως ρ. εννοείται πάλι το 'facta essent' με υποκείμενο το πιο κάτω 'honorifica'. Η 6^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ως ρ. 'facta essent' και υποκείμενο το 'honorifica'. Η αιτιατική 'quam' είναι επιρρ. του ποσού. Ο εμπρόθετος 'in eos' είναι της κατεύθυνσης. Η 7^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ως ρ. το 'tenuissent' με υποκείμενο το 'Haedui', αντικείμενο την αιτιατική 'principatum' και την γενική 'Galliae' να συντάσσεται με το 'principatum' ως διαιρετική (όχι αντικειμενική: όχι *την εξουσία της Γαλατίας*, αλλά *την εξουσία από την Γαλατία*) με το επίθετο 'totius' να είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η αφαιρετική 'tempore' συντάσσεται με το ρ. και είναι επιρρ. του χρόνου, ενώ το επίθετο 'omni' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η 8^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'adpetissent' και είναι δευτερεύουσα χρονική με εννοούμενο υποκείμενο το 'Haedui' και αντικείμενο την αιτιατική 'amicitiam'. Το 'nostram' είναι επιθ. προσδιορισμός.

11. populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores velit esse:

Πάλι κι εδώ λείπει το ρ. εξάρτησης, το οποίο ενν. ως 'docebat'. Συνεπώς έχουμε ένα ρ., αλλά δύο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ δεν εμφανίζει ρ., αλλά εννοείται το 'docebat' ως ρ. εξάρτησης του Πλαγίου λόγου με υποκ. επίσης ενν. το 'Caesar'. Αντικείμενο του εννοούμενου ρ. είναι το ειδικό απαρέμφατο 'esse'. Υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι η αιτιατική 'hanc' και κατηγορούμενο το 'consuetudinem'. Η γενική 'populi' συντάσσεται με το 'consuetudinem' ως γενική υποκειμενική, και το 'Romani' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'velit' με υποκ. το εννοούμενο 'populus', και είναι δευτερεύουσα συμπερασματική. Αντικείμενο του ρ. είναι το ειδικό απαρέμφατο 'deperdere' & 'esse'. Υποκείμενο των απαρεμφάτων είναι η αιτιατική 'socios' & 'amicos'. Η αιτιατική 'nihil' είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο 'deperdere' και η γενική πληθυντικού 'sui' συντάσσεται με το 'nihil' ως γενική διαιρετική. Η αιτιατική πληθυντικού 'auctiores' είναι το κατηγορούμενο στο 'esse', και οι αφαιρετικές 'gratia', 'dignitate', 'honore' συντάσσονται με το 'auctiores' ως αφαιρετικές της αναφοράς.

